

Izvor: Tisza Kárpátalja és Délvidék (Tisa Zakarpatska oblast i Južni region)

Link: http://www.tiszai.ertekek.hu/delvidek/ferenc_csatorna.php

[Nyitólap](#) [Fedezz fel!](#) [Játékok](#)

Tisza
Kárpátalja és Délvidék

[Támogatóink](#) [Rólunk](#) [Értéktár](#)

Franjin kanal

Da li si znao?

Postoje dva „Franjina” kanala;

Prilikom izgradnje prvog kanala, radnike su opkružili kordonima da ne bi mogli da pobegnu;

Prvi kanal je izgrađen trogodišnjim radom 3000 ljudi.

O Franjinom kanalu

1. Kanal Franc Jozef I

Početkom 1850-ih godina, prokopano je novo korito od Bačkog Monoštora prema severu do Bezdana, a završena prevodnica na ušću su 1854. godine nazvana je po Francu Jozefu I. Ovo je bila prva prevodnica koja je u celosti izlivena od betona.

Međutim, objekat na ušću kod Bezdana nije ispunio očekivanja, jedva da je bilo više vode u Franjinom kanalu. Zbog toga je inženjer Ištvan Tir, poreklom iz Baje, pokrenuo inicijativu i inostranim kapitalom izgradio kanal za napajanje od Baje. Na tom kanalu za napajanje je izgrađena prevodnica Deak Ferenc u gradu Baji. Franjin kanal su popravili i prokopali kanal za navodnjavanje od Malog Stapara do Novog Sada od 1871. do 1875. godine, koji su nazvali po ugarskom kralju Francu Jozefu I.

Na kanalu Franc Jozef su postojale 4, a na kanalu za napajanje 2 prevodnice. Dubina vode je varirala između 1,7 i 2 metra.

2. Kanal Franja I (Franjin kanal): dugačak 108 km, drugačije poznat kao kanal Dunav-Tisa-Dunav

Razlozi za izgradnju kanala: na Dunavu i u okolini nije bilo odgovarajućeg plovnog i putnog saobraćaja, a i značaj trgovine solju je uticala na početak izgradnje. Farkaš Kempelen je izdejstvovao podršku austrijskog vladara, Franje I, za ovaj poduhvat. 27. marta 1793. godine je osnovano udruženje „Kraljevsko povlašćeno društvo za plovidbu Franjin kanal“ ("Ferencz csatornai kir. Szabadalmazott Hajózási Társaság"). Sa novčanom podrškom vladara, izgrađen je kanal koji je u kratkom roku Bačku pretvorio u najrazvijeniji poljoprivredni region u zemlji. Na mestu močvara i bara isušenih pomoću kanala, nastala je najplodnija zemlja u državi. Kanal je skratio tadašnji plovni put za 258 kilometara.

1909. godine su radnici na popravci prevodnice u Vrbasu u kamenom sarkofagu pronašli srebrnu tablu koju su investitori postavili radujući se gotovom poslu:

„Izgrađen pod glavnim pokroviteljstvom Njegovog Veličanstva Cara Franje II, nepobedivog rimskog imperatora, mađarskog kralja; pod pokroviteljstvom nadvojvode austrijskog i mađarskog nadora Aleksandra Leopolda, sa podrškom Jožefa Irmenjija, glavnog župana županije Bač, o trošku društva sastavljenog od ljubitelja opšteg dobra visokog ranga, gospode, plemića i najboljih građana domovine, vođenog od strane predsednika grofa Antala Aponjija i grofa Janoša Haraha, plovni kanal je okićen imenom kralja Franje, a napravljen da unapredi trgovinu, za veličanstvenost i slavu mađarskog naroda, sreća je poslužila njihovoj volji, ovaj četvorougli kamen su postavili u temen prevodnice dva, u pameti talentovana i spretnosti izuzetna rođena brata, Jožef i Gabor Kiš, mađarski plemići, koji služe budućnosti izvrsnim građevinskim znanjem i ugledom, čime su zaslužili zahvalno i besmrtno sećanje, koji su započeli ovo veoma značajno delo, završili prokop i upravljali njegovom izgradnjom.

U Vrbasu, 9. juna 1794.”

U narednim godinama, zbog konstantnog izostajanja održavanja, korito se napunilo muljem, glavna grana reke se pomerila na zapad, i nastao je ozbiljan nedostatak vode na Franjinom kanalu. Rešenje je bilo pomeranje ušća kanala u Dunav.

Prevodnica Ištvan Tir (rad Alberta Hajnca, izgrađena 1895-1899. godine)

U pripremi i realizaciji planova je učestvovao i Ištvan Tir. Prevodnica ima električni pogon. Neophodnu struju za rad prevodnice obezbeđuje hidroelektrana izgrađena pored prevodnice.

Literatura

<http://dunaiszigetek.blogspot.hu/2013/02/ferenc-csaszar-csatornaja.html>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Duna%E2%80%93Tisza%E2%80%93Duna-csatorna>

Irig, Deneš: Istorija regulacije mađarskih voda (Budimpešta: Državni vodoprivredni ured (Országos Vízügyi Hivatal), 1973)

Hajnc, Albert: Uređenje voda županije Bač-Bodrog

Badič, Ferenc: Bačka (Austrougarska monarhija u pismu i slikama)

http://halesmas.blog.hu/2010/05/26/az_elso_viz_alatti_betonzsilip

http://mnl.gov.hu/a_het_dokumentuma/ferenc_csatorna_megnyitasa.html